

จักรกวางที่ป็น กัณที่ 4

นายวรงค์ ศรีบุญ

004501

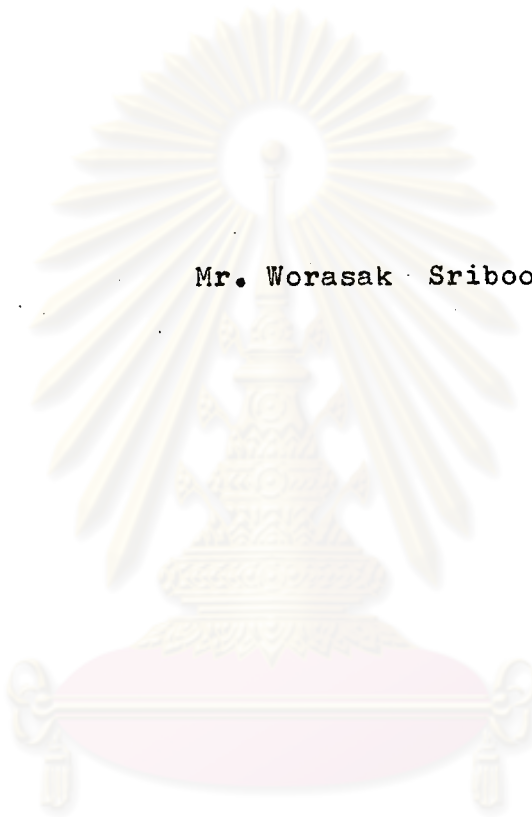
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคายดลัสูตรปริญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2523

CAKKAVĀLADĪPANĪ CHAPTER IV

Mr. Worasak Sriboon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์

จักกวัตินี้ กัดเซต 4

โดย

นายวรงค์ ศรีบุญ

ภาควิชา

ภาษาตะวันออก

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมันดดา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

สุประสิทธิ์ บุญภาค
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประสิทธิ์ บุญภาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

วิสุทธิ์ บุญกุล
.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ บุญกุล)

ศักดิ์ศรี แยมันดดา
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมันดดา)

ปราณี ทาพานิช
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี ทาพานิช)

จิรายุ นพวงศ์
.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ม.ด. จิรายุ นพวงศ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ จักกวาฬีปนี กัณฑ์ 4
ชื่อนิสิต นายวรศักดิ์ ศรีบุญ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมแก้ว
ภาควิชา ภาษาตะวันออก
ปีการศึกษา 2522

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นการค้นคว้าวิจัยเรื่อง "จักกวาฬีปนี กัณฑ์ 4" ต่อเนื่องจาก นายสุกฤษ จังกาจิตต์ ผู้วิจัยคนก่อน ที่ได้นค้นคว้าวิจัยไว้แล้วในกัณฑ์ 1, 2 และ 3 โดยผู้วิจัยได้รวบรวมต้นฉบับตัวเขียนทั้งอักษรไทยลานนา อักษรขอม และฉบับของมูลนิธิภูมิพลโลกิกขุ จำนวน 21 ฉบับ นำมาตรวจสอบชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์ พร้อมทั้งเขียนอักษรและแปลเป็นไทย เพื่อให้ได้ฉบับภาษาบาลีที่ถูกต้องและใกล้เคียงกับฉบับเดิมของพระสิริมังคลาจารย์ พระภิกษุไทยในอาณาจักรลานนา ผู้เป็นปราชญ์ทางภาษาบาลี ที่ได้รจนาเรื่องนี้ไว้เมื่อ พ.ศ. 2063 โดยท่านผู้รจนาได้อาศัยเรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ตลอดจนปกรณ์ทั้งหลายที่กล่าวถึงเรื่องราวของจักรวาลมาเป็นหลักในการรจนา

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 5 บท คือ บทที่ 1 เป็นบทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขต และวิธีดำเนินการวิจัย สาเหตุแห่งการรจนาเรื่องนี้ด้วยภาษาบาลี ชื่อประวัติของท่านผู้รจนาโดยสังเขป เนื้อเรื่องย่อ ลักษณะของต้นฉบับตัวเขียนที่นำมาสอบชำระ ขอบกพรองและลักษณะพิเศษในการจาร, สำนวนนิยม, การเลือกใช้คำ ไวยากรณ์ของภาษา และประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย บทที่ 2 เป็นคัมภีร์ภาษาบาลี เรื่อง "จักกวาฬีปนี กัณฑ์ 4" ที่สอบชำระแล้ว บทที่ 3 เป็นคำและข้อความที่ผิดเพี้ยนออกไปจากฉบับที่ชำระแล้ว บทที่ 4 เป็นคำแปลพจนานุกรมภาษาไทย เรื่อง "จักกวาฬีปนี กัณฑ์ 4" และบทที่ 5 เป็นบทสรุปและขอเสนอแนะ ส่วนภาคผนวก เป็นนามาภิธาน คือรายชื่อเฉพาะต่าง ๆ ที่ปรากฏในกัณฑ์ 4 ทั้งหมด

Thesis Title Cakkavāladīpanī Chapter IV
Name Mr. Worasak Sriboon
Thesis Advisor Associate Professor Saksri Yamnadda, Ph.D.
Department Eastern Languages
Academic Year 1979

ABSTRACT

This thesis is an outcome of a research work on Cakkavāladīpanī Chapter IV and may be regarded as a continuation of a former research work previously undertaken by Mr. Sadubhon Changkachitt on chapters I to III of this Pali text. Five manuscripts in Thai Lanna characters, and sixteen others in Khom characters are employed in the present edition of the text. This edition, the researcher hopes, should be reasonably close to the original work composed in about A. D. 1520 by Phra Sirimaṅgalācariya, a Thai monk whose knowledge of Pali is well recognized all over the country. This Cakkavāladīpanī is based on available source material, especially the Pali Tipitaka, commentaries and sub-commentaries.

This thesis is divided into 5 chapters. The first is introductory, discussing the problem leading to this research, the purpose and the scope thereof. It further gives description of the manuscripts studied by the present researcher with an essay on the Pali idioms and the special features of the Pali

language of this particular text. Scribal errors and calligraphy are also given in this chapter. The second is an edition of the text. The third chapter is the variant readings. The translation of the edited text of Cakkavāladīpanī Chapter IV follows in the fourth chapter of the thesis. The fifth offers conclusion and suggestion for future research. A list of proper names from Cakkavāladīpanī Chapter IV is given in the appendix.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์สำเร็จลงไม่สวยก็ ก็เนื่องจากได้รับความเมตตาช่วยเหลือจาก พระเถระ และท่านอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านด้วยกัน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณ เป็นอย่างยิ่ง จึงขอถือโอกาสสดุดานามเพื่อเป็นการคารวะ และกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ พระราชสิทธิอาจารย์ (หนู ถาวโร ป.ธ. 5) เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พระครูมงคลคีรีวงค์ (กุศล กุณฺหาโร น.ธ. เอก) เจ้าอาวาสวัดพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พระเถระทั้ง 2 ท่านนี้ ได้เมตตาให้รายละเอียดเกี่ยวกับคัมภีร์จกกวาฬีปนี และอนุญาตให้ผู้วิจัยอ่านค้นคว้าที่มณเฑียรธรรม หอไตร ในวัดของท่าน

พระโสภณธรรมวาที (พรศักดิ์ กุณฺหาโร ป.ธ. 4) รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน และเจ้าอาวาสวัดช้างก่าวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พระครูใบฎีกาสว่าง ฐานวโร เจ้าอาวาสวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พระเถระทั้ง 2 ท่านนี้ ได้เมตตาให้ ผู้วิจัยยืมคัมภีร์ใบลานฉบับแก้วเขียนอักษรไทยลานนาเรื่องจกกวาฬีปนี มาตรวจสอบชำระ และวิจัยที่กรุงเทพฯ จนงานวิจัยสำเร็จลงไม่สวยก็

รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมันตภา อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์นี้ ทั้งยังให้ความเมตตาแนะนำแหล่งข้อมูล วิธีการตรวจสอบชำระและวิจัย และไต่สละเวลาอัน มีค่าเพื่อตรวจแก้ไขและชี้แจงเคลาะสำนวนภาษาไทยวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยเป็นอย่างดี แม้ในขณะที่ท่านอาจารย์ไม่คอยสบาย ก็ยังเมตตาสละเวลาแก้ไขให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงไม่สวยก็ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณอย่างล้นพ้น และขออนุโมทนาถึงตลอดไป

รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ บุญยอด อาจารย์ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ให้ความรู้ภาษาสันสกฤตมาตั้งแต่ต้น ได้กรุณาให้ คำแนะนำและสนับสนุนในการวิจัย ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขหัวข้อวิทยานิพนธ์มาตั้งแต่ เริ่มแรก จนกระทั่งครั้งล่าสุด ยังได้เมตตาตรวจแก้บทคัดย่อภาษาอังกฤษให้ จึงขอกราบ ขอบพระคุณไว้อย่างสุดซึ้ง

ศาสตราจารย์ ม.ด. จิรายุ นพวงศ์ อาจารย์ผู้บรรยายพิเศษ วิชาภาษาบาลี และสันสกฤตชั้นสูง ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ให้ความรู้ทางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งในแง่หลักภาษา และในแง่ภาษาศาสตรอย่างกว้างขวาง แก่ผู้วิจัย จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ด้วยความเคารพอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี ศาหาณิช อาจารย์ผู้บรรยายวิชาภาษาสันสกฤต และภาษาปรากฏ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ สนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

อาจารย์ สุภาสิริ ชาติพิพงค์ อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาบาลี ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักไวยากรณ์และหลักการ แปลภาษาบาลีแก่ผู้วิจัยมาตั้งแต่ต้น

อาจารย์ นาวาอากาศเอก (พิเศษ) แยม ประพัฒน์ทอง อาจารย์พิเศษผู้บรรยาย วิชาภาษาและวรรณคดีบาลีชั้นสูง ผู้กรุณาให้คำแนะนำในการวินิจฉัยคำบางคำที่ผู้วิจัยมีปัญหา และกรุณาสละเวลาให้ผู้วิจัยไปแปลให้ฟังตั้งแต่ต้นจนจบ นอกจากนี้ยังได้กรุณาให้คำอธิบาย และขอตั้งเกตอันเป็นประโยชน์ในการวิจัยเรื่องนี้อย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ อย่างสูง

นายสฤณ จังกาจित อาจารย์วิทยาดัดเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขต บพิตรพิมุข ผู้วิจัยกัณฑ์ที่ 1, 2, 3. ที่กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล และวิธีการ ตรวจสอบชำระวิจัยเรื่องนี้

อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่แผนงานบริการหนังสือภาษาโบราณ หอสมุดแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่มูลนิธิภูมิบาลิกฤษฏ์ ทุกท่านที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวกการ เข้าไปศึกษา ค้นคว้าทุกโอกาสที่ผู้วิจัยขอความร่วมมือ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้แบ่งสรร ทุนการวิจัยให้ และขอขอบคุณนิสิตรุ่นพี่รุ่นน้อง และเพื่อน ๆ ทุกคน แห่งภาควิชาภาษา ตะวันออก ที่ได้สนับสนุนให้กำลังใจและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ จนทำให้การวิจัยเรื่องนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คำชี้แจง

เรื่องการใช้อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

อักษรย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ส่วนมากจะปรากฏอยู่ที่เชิงบรรทัด มีทั้งภาษาไทย ภาษามลายูอักษรไทย และภาษาอังกฤษ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนแรกเป็นอักษรย่อของชื่อหนังสือ หรือกัมภีร์ต่าง ๆ ที่อ้างอิง ตอนที่ 2 เป็นตัวเลขบอกเล่มที่ของหนังสือหรือกัมภีร์ที่พิมพ์เป็นรูปเล่มแล้ว แต่ถ้าเป็นเรื่องที่พิมพ์จบในเล่มเดียว ก็จะไม่บอกตัวเลขไว้ ตอนที่ 3 เป็นตัวเลขบอกหน้าของหนังสือเล่มนั้น ๆ อักษรย่อที่ใช้มีดังนี้

ภาษาไทย

- ต.ว. ไตรภูมิโลกวิจิตรจินดกา ฉบับที่ 2
- ปฐม. พระปฐมสมโพธิกถา
- พท. ป. พุทธประวัติ
- ส.ร.ท. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ภาษามลายูอักษรไทย

- ชา.อ. ชาทกฏฐกถา
- ที. ปาฎิก. สุตตบทตปิฎกเถ ที่ฆนิกายสุต ปาฎิกาวคโค
- ที. มหา. สุตตบทตปิฎกเถ ที่ฆนิกายสุต มหาวกคโค
- ที. สี. สุตตบทตปิฎกเถ ที่ฆนิกายสุต สีลภษนุฆวกคโค
- ช.ป. ขมมรพทฎกถา อรรถกถาขุททกนิกายธรรมบท
- ป.ช. ประมตฺตโฆคิกถา นาม ขุททกปาฐวตฺตนา
- ป. โข. ประมตฺตโฆคิกถา อรรถกถาขุททกนิกาย สุตตนิบาต
- ป. ส. ปญจสุทที อรรถกถามัชฌิมนิกาย
- ม. ป. มโนรตฺตปุริส อรรถกถาอังคตฺตกรนิกาย
- ม. ม. สุตตบทตปิฎกเถ มัชฌิมนิกายสุต มุจฺจปฏฺฐาเสก

- ส. ป. สหุสมุปกาสิณี นาม ปฏิสมุภิตามคฺคภูฏกตา
 ส. ปา. สมณุตปาสาทิกา อรรตถดาพระวินัย
 ส. มหา. สุตฺตคฺคปิฏเก สํยุตฺตนิกายสุตฺต มทาวกฺโค
 สม. วิ. สมุโมทวิโนทนี อรรตถดาวิภังค
 สท. ป. สทฺทนีเกปิฏกรณํ ปทมาลา
 सा. ती. सारत्तुत्थिनी ฐीกาพระวินัยปิฏก
 सा. ป. สारत्तुตฺตปกาสิณี อรรตถดาสังยุตฺตนิกาย
 สุ. วิ. สุมฺมุคฺควิธาสิณี อรรตถดาทิมนิกาย
 สุ. อง. สุตฺตคฺคปิฏเก องฺคฺคฺคฺตฺตนิกายสุตฺต ทฺติโย ภาโค
 สฺฐิจิ สฺฐิจิ นนังสืออธิบายพระคัมภีร์อภิธานปฺปทฺธิปิกา
 อ. ป. อภิธานปฺปทฺธิปิกา
 อง. ฉก. องฺคฺคฺคฺตฺตนิกายสุตฺต ฉกฺกนิปาตา

ภาษาอังกฤษ

PPN

Dictionary of Pali Proper Names.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ข
 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ค
 กิติกรรมประกาศ..... ง
 อักษรย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้..... ฉ

บท

1 บทนำ..... 1
 ความเป็นมาของปัญหาองค์การวิจัย..... 1
 วัตถุประสงค์ในการวิจัย..... 3
 ขอบเขตในการวิจัย..... 5
 วิธีดำเนินการวิจัย..... 6
 สาเหตุแห่งการรณจกกวาที่ป็นเป็นภาษามาด..... 8
 ชื่อประวัติโดยย่อของพระสิริมังคลาจารย์..... 10
 เนื้อหาของ "คัมภีร์จกกวาที่ป็น กัณฑ์ 4" โดยย่อ..... 12
 คณัมจกกวาที่ป็นที่ทั้งหมดที่พบในขณะดำเนินการวิจัย..... 13
 ลักษณะของคณัมที่ป็นไม่มีข้อความในกัณฑ์ 4 15
 คณัมวัดพุทธอาราม อ. เมือง จ. เชียงใหม่..... 15
 คณัมวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จ. เชียงใหม่..... 16
 คณัมไมโครฟิล์ม ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่..... 17
 คณัมทองขาด คณัมที่ 9 หอสมุดแห่งชาติ..... 17
 ลักษณะรวมของคณัมต่าง ๆ 18
 ลักษณะเฉพาะของคณัมแต่ละคณัม..... 19
 คณัมวัดสูงเม่น อ. สูงเม่น จ. แพร่ 19
 คณัมวัดรางบัววรมหาวิหาร อ. เมือง จ. น่าน..... 21

2	คัมภีร์จักรวาลที่ปี่ กัณฑ์ 4 ภาษาบาลี.....	92
	ชมพูที่ป่าวัด.....	95
	อุตุตรกฐที่ป่าวัด.....	132
	ดงกาที่ป่าวัด.....	138
3	คำและข้อความที่ผิดเพี้ยนออกไป.....	142
4	จักรวาลที่ปี่ กัณฑ์ 4 แปล.....	219
5	สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ.....	289
	บรรณานุกรม.....	293
	ภาคผนวก.....	303
	ภาพประกอบและตัวอย่างฉบับที่ไขตรวจชำระ.....	341
	ประวัติผู้เขียน.....	347

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย